

TOP 10
PRIČA OVOG MJESECA

01 DRUŠTVO

Borba koja ne staje

Iako je Istanbulska konvencija ratificirana, čini se da borba još nije gotova. Građanske inicijative prijevete referendumima za njezin opoziv, održavaju se prosvjedi ali začudo, malo je ljudi u potpunosti pročitalo na što se ona odnosi te se informacije o tome što uopće sadrži dobivaju iz raznih, ne uvijek legitimnih, izvora.

Tekst: Andreja Pančur Fotografija: Tomislav Krištofić, Mario Dragičević

Danas se može čuti da Istanbulska konvencija želi dozvoliti 42-godišnjaku da se izjasni kao šestogodišnja djevojčica, da će legalizirati gay brakove ili da će se njome natjerati muškarce da nose haljine i idu u ženski javni toalet. Nekoliko mjeseci podijeljenog društva, prosvjedne akcije na Trgu bana Josipa Jelačića i na splitskoj Rivi, na kojima je bilo između pet i 70 tisuća ljudi, glasnih riječi neodobravanja, prihvaćanja i ratifikacije Konvencije na saborskoj sjednici kasnije, ali i dalje se čini kao da se pitanju Istanbulske konvencije ne nazire kraj. Što je to što smeta određenom dijelu građana Republike Hrvatske?

DEFINIRANJE NASILJA U OBITELJI

Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, poznatija kao Istanbulska konvencija jer je ondje usvojena, prvi je pravno obvezujući i sveobuhvatan međunarodni mehanizam za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Konvencija pruža nov i detaljan međunarodno-pravni okvir za djelotvornije iskorjenjivanje obiteljskoga nasilja i nasilja nad ženama. Konvencija se odnosi na cijeli niz nasilnih i traumatizirajućih djela, čije su žrtve u velikoj većini žene. Ta djela obuhvaćaju: tjelesno i psihičko nasilje, prisilni brak, uhođenje, seksualno nasilje uključujući silovanje, prisilnu sterilizaciju, prisilni pobačaj i seksualno uznemiravanje. Konvencija prvi put donosi međunarodnu definiciju nasilja u obitelji. Prema njoj, nasilje u obitelji označava sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji, kućanstvu, između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio prebivalište sa žrtvom. Konvencija je stupila na snagu još 1. kolovoza 2014. i do danas ju je ratificiralo 28 članica Vijeća Europe, te 17 članica Europske unije.

ČEMU GOMILATI ZAKONE?

Osim već spomenutih mišljenja što će Istanbulska konvencija donijeti, jedan od argumenata zašto ona nije potrebna jest taj da zakoni takve vrste već postoje. Prema statistikama u posljednjih pet godina, femicid, odnosno ubojstvo žena, čini 25 do 30 posto svih ubojstava. Ako u medijima čitamo da su žrtve nasilja često tražile pomoć od institucija, koje nisu pomogle da ostanu žive ili da ponovno ne dobiju batina od iste osobe, jasno je da s postojećim pravnim sustavom, odnosno, s provedbom zakona, nešto ne valja. Upitali smo dr. sc. Ivanu Radačić, pravnicu na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar, hoće li ova Konvencija poboljšati provedbu postojećih zakona koji se bave pitanjem nasilja u obitelji? *Istanbulska*

konvencija izuzetan je pravni instrument koji postavlja jasne i sveobuhvatne standarde vezano za prevenciju nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, zaštitu žrtava i kazneni progon počinitelja. Prepoznajući nasilje nad ženama i obiteljsko nasilje kao važan problem cijele Europe, gradi temelje za paneuropski pravni okvir za borbu protiv takvog nasilja. Dakle, Konvencija ima potencijal promjene i poboljšanja postojećih zakona i praksi. Međutim, jedan od komentara koji se provlači po medijima jest i "Čemu gomilati zakone koji već i tako postoje?" Na to pitanje odgovara nam Lana Bobić iz udruge Solidarna: Ratifikacija je potrebna jer obvezuje države da ti mehanizmi ne budu mrtvo slovo na papiru, nego da se provode. Konvencija, primjerice, propisuje intervenciju policije na svaku prijavu nasilja, hitne zaštitne mjere koje omogućuju da nasilnik odmah napusti mjesto stanovanja, procjenu rizika od teških ozljeda i ponavljanja nasilja te zaštitu za žrtve i svjedoke. Važna je i sveobuhvatnost Konvencije jer se ne koncentriira samo na zaštitu žrtava nasilja nego i na sprječavanje nasilja.

Ivana Radačić nam dodatno pojašnjava: *Osim zakonodavnih promjena, Konvencija zahtijeva od država da osiguraju koordinirani, integrirani pristup problemu nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja te da uspostave tijelo koje bi bilo zaduženo za praćenje politike u tom području. Sva bi državna tijela na svim razinama vlasti trebala voditi brigu o interesima žrtava obiteljskog nasilja te s tim u vezi surađivati s organizacijama civilnog društva. Npr., u postupcima o skrbništvu djece i odlučivanju o pravu na susrete činjenica nasilja nad jednim od roditelja morala bi se uzimati u obzir i štiti i žrtve, što sad često nije slučaj. Osim toga, država bi morala poboljšati sustav zaštite žrtava i osigurati dovoljan broj skloništa i kriznih centara za žrtve silovanja. Za to je, naravno, potrebno osigurati i budžet, no time se pokazuje jasna politička volja da se radi na suzbijanju nasilja nad ženama, koje nosi nemjerljivo veće ljudske i materijalne gubitke.*

VAŽNOST INFORMIRANJA

Upravo je dio Konvencije koji se bavi rodnim ulogama taj koji je razbjesnio određene skupine ljudi. Boje se, naime, da je zaštita žena od nasilja samo krinka, a konačni cilj je promicanje "rodne ideologije". Što je to uopće i spominje li se u Istanbulskoj konvenciji? *Etiketiranje rodne ravnopravnosti ideologijom dio je društvenog pokreta koji u posljednje vrijeme jača u Hrvatskoj i u Europi, a u fokusu mu je prikazivanje u negativnom svjetlu svih pojava koje značajno odstupaju od tradicionalnog sustava vrijednosti, tvrdi Višnja Ljubičić, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova. Međutim, radi se mahom o nestručnom interpretiranju terminologije koja se koristi u tekstu Konvencije, odnosno pogrešnom tumačenju pojma "rod", iz čega proizlazi iskrivljena percepcija. Rod i svi jezični sklopovi povezani s tim pojmom označavaju isključivo utjecaj koji ima okolina (a ne biologija, tj. spol) na formiranje uloga žena i muškaraca u obitelji i društvu. Rod kao kategorija u društvenim znanostima i pravu nije ništa novo, pa tako ni Istanbulska konvencija po tom pitanju ne uvodi ništa revolucionarno. Definicije pojmova spol i rod, koje se nalaze u antidiskriminacijskim dokumentima Europske unije, Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe široko se upotrebljavaju već dugi niz godina. U kritikama se redovito miješaju ti pojmovi. Međutim, niti na jednom mjestu u Konvenciji ne spominje se promjena spolnih, nego isključivo rodnih, odnosno naučenih i generacijama prenošenih uloga o dominantnosti muškaraca i submisivnosti žena.*

CRNA STATISTIKA

30,8 % rizik od siromaštva
78 % udio ubijenih žena od strane njima bliskih muškaraca
15.000 zlostavljenih žena godišnje
85,8 % žrtava seksualnog nasilja čine žene
45 puta dnevno policija intervenira zbog obiteljskog nasilja

15 neprijavljenih slučajeva silovanja na 1 prijavljen
10 neprijavljenih slučajeva obiteljskog nasilja na 1 prijavljen
40% ispitanih srednjoškolaca smatra da je opravdano udariti ženu ako ona 'ne sluša, namjerno provocira ili vara svoga partnera' *
184% porast nasilja u periodu od 2013. do 2015. godine

* istraživanje CESI iz 2016.

Okupljanje za ratifikaciju Istanbulske konvencije i protiv nasilja nad ženama na Cvjetnom trgu

▶ UMANJIVANJE NASILJA

Kad govorimo o stereotipnim rodnim ulogama, prisjetimo se i jedne od tvrdnji da je Istanbulska konvencija seksistička jer se njome "štiti samo žene". Što po tom pitanju kaže **Višnja Ljubičić**? *Treba reći da se u kontekstu žrtava obiteljskog nasilja ne spominju samo žene, nego i ostale žrtve poput djece, muškaraca i starijih osoba (iz čega se iščitava kako mnogi nisu pročitali konvenciju), te se države potiču da Konvenciju također primjenjuju na obiteljsko nasilje nad tim spolnim i dobnim skupinama. Razlog zbog čega Konvencija u fokus primarno stavlja nasilje nad ženama je taj što je rodno utemeljeno nasilje nad ženama u međunarodnim okvirima prepoznato kao globalno raširen društveni problem. Donošenjem takvog dokumenta ne umanjuje se značaj pojavnosti nasilja žena nad muškarcima.*

Vrlo je važno napomenuti da je svaki oblik nasilja za svaku osudu. Vrlo je važno napomenuti i da je od 552 kaznena djela u 2017. godini čak 464 njih počinjeno nad ženama. Važno je napomenuti da se u 2018. godini, 21. stoljeću, dogodilo da predstavnica Udruge udovica iz Domovinskog rata ocijeni kako žene, uostalom, ne bi smjele cinkati muževe ili da poznate osobe izjavljuju kako su si žene same krive za to što su silovane. Krive su si i ako ne pobjegnu od svojih muževa. Kamo da pobjegnu u ovome trenutku, na to nitko nema odgovor. *Duboko je zabrinjavajuće da se borba protiv nasilja nad ženama svela na teoriju zavjere kojom protivnici Konvencije na leđima žrtava nasilja pokušavaju steći društveno-političku moć i to dok nemamo dovoljan broj kreveta u skloništima, SOS liniju koja bi radila 24 sata dnevno, dok sudske prakse ukazuju na goleme probleme i neuspjeh da se žene zaštiti od nasilja, izjavljuje Bobić.* Čak i sad, kada je u trenutku pisanja ovog članka konvencija ratificirana, ostaje bojazan od najavljenog referenduma za njezino "otkazivanje". *Referendumom se ne mogu dovesti u pitanje najviše vrednote ustavno-pravnog poretka Republike Hrvatske. Budući da se Istanbulska konvencija tiče područja*

"Ratifikacija je potrebna jer obvezuje države da ti mehanizmi ne budu mrtvo slovo na papiru, nego da se provode." rekla nam je Lana Bobić iz udruge "Solidarna". Na slici desno Lucija Serbedžija.

ravnopravnosti spolova, jedne od temeljnih vrednota ustavnog poretka, odlučivanje o njoj na referendumu značilo bi dovođenje u pitanje temeljnih ustavnih vrednota, pomalo nas je umirila Višnja Ljubičić.

Žene, nad kojima se vrši nasilje, i dalje su egzistencijalno ovisne o svojim nasilnicima, nemaju povjerenja u institucije, a vjerojatno i sve manje u društvo koje ih okružuje, nakon što čuju da su si "same krive". Govorimo o ženama kojima ne dajemo glas, a o čijim potrebama mi glasno dajemo mišljenje. Govorimo o nevidljivim majkama, sestrama, prijateljicama. Govorimo danas o tebi. Govorimo sutra o tvome djetetu. Svi oni kojima je do dobrobiti žrtava nasilja, poznavali ih ili ne, a kojima je i do budućnosti vlastite djece; pročitate Istanbulsku konvenciju i objektivno sagledajte zašto nam je prijeko potrebna. Jer danas su susjedi kat niže koji galame – sutra nećiji inicijali u crnoj kronici. ■